

Programma Groen-EOS Willebroek 2018

Deel 3 - 'Het kan anders'

KLIMAAT EN ENERGIE

Wereldwijd zetten burgers en lokale besturen zich in voor de omschakeling naar een klimaatneutrale maatschappij. Natuurlijk kan het internationaal klimaatbeleid maar slagen als ook de natiestaten hun verantwoordelijkheid opnemen. Maar lokale besturen kunnen als burgernabije overheid bottom-up initiatieven ondersteunen en versterken. Ze kunnen een **voortrekkersrol** spelen, bijvoorbeeld door zich in te schakelen in de mondiale beweging van het burgemeestersconvenant.

De **klimaatverandering zoveel mogelijk tegenhouden** is een prioritaire doelstelling. Een cruciale hefboom om de Belgische klimaatdoelstellingen te behalen, is een snelle **vergroening van het energiebeleid**. De productie en consumptie van energie moet tegen 2050 volledig vrij zijn van CO₂-uitstoot. Lokale besturen beschikken over behoorlijk wat beleidsruimte om deze ambitie mee te helpen waarmaken. Daarnaast moet ook de gemeente Willebroek zich aanpassen aan de klimaatverandering. Denk bijvoorbeeld aan omgaan met meer overstromingen of hittegolven. Een ambitieus, slim lokaal bestuur anticipeert vandaag al op de klimaateffecten van morgen.

In de [klimaatwijzer](#) vind je nog meer concrete voorstellen.

Naar een ambitieus, breed gedragen en tweeledig klimaatbeleid

Om tot een geslaagd klimaatbeleid te komen heb je een **lokaal klimaatplan** nodig. **Samenwerking** met zoveel mogelijk gemeentelijke diensten, verenigingen, ondernemers en burgers is cruciaal bij de ontwikkeling en uitvoering van het plan. Bovendien moet er voldoende **financiële ruimte** worden vrijgemaakt. We nemen in het plan zowel maatregelen op die de **klimaatverandering afremmen** ('klimaatmitigatie') als maatregelen die de gemeente **aanpassen aan de klimaatverandering** ('klimaatadaptatie').

We ontwikkelen een ambitieus én realiseerbaar klimaatplan

- We bepalen het ambitieniveau en neem de afgesproken klimaatdoelstelling op als prioritair in de Beheers- en Beleidscyclus.
- **We ondertekenden het tweede Burgemeestersconvenant 'klimaat en energie'**. De doelstelling is om tegen 2030 minstens 40% minder CO₂ uit te stoten, de veerkracht ten opzichte van de klimaatverandering te verhogen ('klimaatadaptatie', zie verder) en een veilige toegang tot duurzame en betaalbare energie te garanderen. Dit kadert best in een langetermijnvisie naar 2050, waarbij lock ins vermeden worden (maatregelen die op korte termijn voordelig zijn, maar op langere termijn het bereiken van het doel net moeilijker maken). Met deze engagementsverklaring schakelde de gemeente zich in in een wereldwijde beweging van lokale besturen.
- We stellen voorop dat de gemeente **klimaatneutraal** wordt tegen 2050.
- We stellen een **lokaal klimaatplan** op (al dan niet in het kader van de ondertekening van het tweede Burgemeestersconvenant). Dit actieplan wordt het instrument om de inspanningen van de lokale overheid te monitoren en te evalueren. We rapporteren op een transparante manier aan de bevolking.
- We zorgen voor voldoende **financiële middelen** om de klimaatambities waar te maken.
- **We investeren** voldoende bij de start om later de vruchten te plukken. Sommige klimaatmaatregelen vragen een grote investering in het begin, maar genereren **op lange termijn een terugverdieneffect**. **We herinvesteren die besparing in nieuwe klimaatmaatregelen**. Zo kunnen we op lange termijn aan een duurzaam klimaatbeleid werken.
- We blijven samen met buurgemeenten of via een intercommunale **groepsaankopen voor klimaatvriendelijke producten** organiseren. Zo kunnen we kosten verlichten voor gemeentelijke aankopen, maar ook voor producten waar burgers van kunnen genieten, zoals het al gebeurde voor elektrische fietsen.

- We werken samen met een **Energy Service Company** door een Energieprestatiecontract (EPC) af te sluiten. Dergelijke 'ESCO' helpt lokale besturen om de energieprestatie van gemeentelijke gebouwen te verbeteren, van prefinanciering tot de volledige opvolging van het proces. Een EPC is gestoeld op een gegarandeerde energiebesparing voor een afgesproken termijn. Het bedrag dat je op de gemeentelijke energiefactuur bespaart, betaalt je lening aan de ESCO terug. Via een resultaatsverbintenis wordt de ESCO beloond als het beoogde resultaat wordt behaald. Worden de verwachtingen niet ingelost, dan moet de ESCO het verschil bijpassen aan de gemeente.
- De gemeente kan voor **subsidies** aankloppen bij verschillende instanties en overheden. De ondertekening van de Burgemeestersconvenant zal steeds belangrijker worden als subsidievoorwaarde.

Maak het lokaal klimaatplan participatief en beleidsdomeinoverschrijdend

Extern: zorg voor een **breed draagvlak**, over verschillende doelgroepen heen.

- We zetten in op een **participatief en democratisch traject**. Participatie en co-creatie leiden tot mede-eigenaarschap en verbreden het draagvlak. Er ontstaan nieuwe ideeën door de expertise, ervaring en kennis die bij burgers aanwezig is. De sociale cohesie wordt gestimuleerd, het lokale netwerk wordt verstevigd.

Intern: een geslaagd lokaal klimaatbeleid voeren kan alleen als er samengewerkt wordt over verschillende beleidsdomeinen heen.

- We durven keuzes maken in mobiliteit.
- We stoppen de versnippering in de ruimtelijke ordening en zetten in op kernversterking, inbreiding en het vrijwaren of creëren van open ruimte.
- We zetten in op een klimaatvriendelijke landbouw en een duurzame voedselstrategie.
- We worden een Afval-arme gemeente.
- We geven de overgang naar een circulaire en gedeelde economie mee vorm.
- We versterken natuur en milieu.
- We hanteren een sociale reflex bij de uitrol van het klimaatplan zodat ook de meest kwetsbaren zich aangesproken voelen en zodat ook zij kunnen genieten van de voordelen van een klimaatvriendelijke gemeente.
- We zetten in op een duurzaam energiebeleid (zie verder).

We anticiperen op de klimaatveranderingen

Naast een beleid om de klimaatverandering af te remmen, zijn er maatregelen nodig die de gemeente **voorbereiden op de nadelige gevolgen van klimaatverandering ('klimaatadaptatie')**. Onze regio is heel gevoelig voor extreme weersomstandigheden die door klimaatverandering meer zullen voorkomen, zoals wateroverlast, hittegolven of uitzonderlijke stormen. Die hebben negatieve gevolgen voor de volksgezondheid, woningen, water- en energievoorziening en verhogen ons energieverbruik voor verwarming of koeling. Verstedelijkte en verharde gebieden zijn extra kwetsbaar voor extreem weer, door bijvoorbeeld het hitte-eilandeffect en de verhoogde kans op wateroverlast bij stortbuien. Daarom is een aanpak nodig die rekening houdt met ons ecosysteem ('ecosystem-based adaptation') om klimaatbuffers uit te bouwen.

Concrete voorstellen:

- We stellen een **klimaatadaptatiestrategie** op met onze gemeente of samen met de gemeenten in de regio. Via bijvoorbeeld de opmaak van een hittekaart en hemelwaterplan vergaren we veel kennis en inzicht.
- We integreren klimaatadaptatie in onze beleidsplannen voor **ruimtelijke ordening, natuur en openbare werken**. We passen verkavelingsrichtlijnen en stedenbouwkundige verordeningen aan

om waterneutraal te verbouwen. We houden ruimte voor groen en gebruiken zoveel mogelijk waterdoorlatende oppervlakten bij nieuwbouw.

- We creëren bijkomende **ruimte voor water** en buffers door slimme (her-)aanleg van openbare domeinen met overstromingszones, wolkbreukboulevards, wadi's, bufferbekkens, etc. We denken verder dan parken of natuur. Vele kleine ingrepen langs wegen, etc. hebben samen een grote impact (zie ook het hoofdstuk 'Natuur en milieu').
- **We vergroenen en ontharden.** Meer bomen, parken, grasvelden, struiken, hagen, ... en ontharden door bestaande verharding te verwijderen of waterdoorlatend te maken. Daardoor kan water gemakkelijker infiltreren en krijgen we verkoeling, extra waterberging, CO₂-opslag én meer biodiversiteit.
- We vergroenen ook gebouwen met **groendaken en gevelgroen** voor isolatie, verkoeling en buffering. We maken het bv. héél gemakkelijk om geveltuinen aan te leggen, door de aanvraagplicht af te schaffen voor geveltuinen waar voldoende plaats is op een trottoir.
- We stellen een **bomenbeheerplan** op om boombeleid en boombeheer concreet, transparant, structureel en duurzaam te maken.

Duurzame energie als hefboom voor klimaatbeleid

Lokale besturen kunnen zowel ingrijpen in het **energieverbruik** als in de **energieproductie - en distributie**.

Verminder het lokaal energieverbruik

Concrete voorstellen:

- Uit het **energiezuinig maken van gebouwen (zowel woningen als andere)** valt heel wat klimaatwinst te halen. Als lokaal bestuur kunnen we hierin mee het verschil maken (zie ook het hoofdstuk 'Wonen').
- We inspireren door **binnen het gemeentelijk apparaat een energiezuinig beleid** te voeren, met als ambitieus doel om binnen de eigen gemeentelijke diensten en het gemeentelijk patrimonium **tegen 2030 volledig klimaatneutraal** te zijn.
- We beperken ons niet tot de aankoop van 100% (echt) groene stroom, maar **investeren zelf in lokale hernieuwbare energieproductie**.
- We worden een **fossielvrije gemeente**. We trekken eventuele gemeentelijke investeringen terug uit fondsen die investeren in de fossiele industrie en stellen een ethische code op voor toekomstige investeringen. We herinvesteren de vrijgekomen middelen in fondsen die de klimaattransitie stimuleren. Zo geven we een duidelijk signaal dat onze gemeente de transitie naar een klimaatneutrale samenleving ernstig neemt.
- Vanaf 2019 moeten alle overheidsgebouwen 'Bijna Energieneutraal' gebouwd worden. Zet als gemeente de ambitie scherper en streef naar **klimaatneutraliteit van alle overheidsgebouwen tegen 2030**.
- **We verduurzamen de mobiliteit** van het gemeentelijk personeel en bezoekers.
- Werk (per dienst) een duurzaam vervoerplan uit. Focus in eerste instantie op het woon-werkverkeer van het personeel en op duurzame verplaatsingen van bezoekers.
- We organiseren workshops Ecodriving voor het gemeentepersoneel.
- We bieden het personeel een gevarieerd fietsaanbod, zoals plooi-fietsen en elektrische fietsen.
- We verduurzamen de eigen wagenvloot. De meest duurzame keuze is het gradueel afbouwen van het aantal wagens. We experimenteren daarnaast met verschillende technologieën zoals wagens die rijden op elektriciteit, brandstofcellen, gas en gecompriëerde lucht. We zorgen dat ook de inwoners van de gemeente toegang hebben tot de pomp- en laadinfrastructuren van deze innovatieve systemen.
- We organiseren autoluwe acties voor het gemeentepersoneel.
- We geven financiële **steun voor energiebesparingswerken** aan scholen, jeugdlokalen en buitenschoolse kinderopvang, gekoppeld aan sensibilisering bij de kinderen.
- We stimuleren de circulaire economie via **duurzame en circulaire overheidsopdrachten**. Zie hoe in het hoofdstuk 'Lokale economie'.

- **We verduurzamen de verlichting** en bekijken licht daarbij niet meer als een product, maar als een dienst.
- We pakken de **straatverlichting** aan. Steeds meer steden en gemeenten kiezen ervoor om hun straatverlichting 's nachts te doven, de verlichting te dimmen of nieuwe armaturen te voorzien. Soms is permanente verlichting nodig voor de veiligheid. In dit geval zijn slimme lichtsystemen die de passanten volgen of die oplichten bij beweging, een goede oplossing.
- We diepen het **integraal lichtplan** uit dat 'relighting' toepast op de verlichting van gemeentelijke gebouwen, straatverlichting, bedrijventerreinen, jeugdlokalen etc.
- We organiseren **lichtaudits** voor wijken, bedrijventerreinen, kantoorgebouwen, etc. Een nog grotere impact kan door ook scholen, bedrijven en burgers actief te informeren en te betrekken in het lichtbeleid.
- We tonen **bedrijven** ook de weg naar de vele subsidie-mogelijkheden voor licht-audits en investeringen.
- We laten burgers een verlichtingspaal 'adopter' en betrekken burgers zo bij de verduurzaming van de straatverlichting.
- **We ondersteunen bedrijven** in de gemeente die mee hun schouders willen zetten onder een sterk klimaatbeleid. We zetten in op het verduurzamen van bedrijventerreinen. We ondersteunen projecten rond het verhogen van energie-efficiëntie, het sluiten van materiaalkringlopen en het aanleveren van groene stroom. We stellen een bedrijventerreinmanager aan die actief op zoek gaat naar energiebesparende maatregelen. We subsidiëren eventueel een "potentieelscan" (die de potentiële energiebesparing in kaart brengt) op voorwaarde dat de maatregelen nadien effectief uitgevoerd worden.

Vergroen de lokale energieproductie en -distributie

Elke gemeente heeft **verschillende sterktes en uitdagingen op vlak van hernieuwbare energieproductie** waarop het beleid kan inspelen. Sommige gemeenten hebben veel wind, andere zijn ideaal gelegen voor aardwarmte, etc. Wat duidelijk is, is dat we overal de lokale, gedecentraliseerde productie- en distributie van hernieuwbare energie moeten opdrijven.

Concrete voorstellen

- We moedigen investeringen in **(kleinschalige) decentrale energieopwekking** zoals zonnepanelen aan.
- We geven zelf het goede voorbeeld door zonnepanelen en andere kleinschalige productie te installeren in en op de eigen gebouwen.
- We gaan op zoek naar lokale opportuniteiten op vlak van hernieuwbare energie, die uniek zijn voor de gemeente en een mooie synergie opleveren met andere activiteiten zoals toerisme. Dergelijke energieproductie-creativiteit moet een automatisme worden bij alle grote en kleine nieuwe bouw- en renovatieprojecten.

We zetten in op een **constructieve, participatieve aanpak** voor windenergieprojecten:

- We denken in samenwerking met de burgers - maar ook de provincie en/of intergemeentelijke structuren - na over **optimale locaties voor windenergie** en leg die vast in een gemeentelijk windplan. We maken hiervoor gebruik van de windgids.
- De gemeente kan een **vooronderzoek** (laten) doen waarmee mogelijke **locaties in beeld worden gebracht**. We kiezen eerst maximaal voor locaties op industrieterreinen en langs bestaande lijninfrastructuren zoals kanalen, autosnelwegen, ... vooraleer windmolens te bouwen in de buurt van woningen of natuurgebieden.
- We leggen bij nieuwe windenergieprojecten **burgerparticipatieve en coöperatieve voorwaarden** op. Zo is er meer inspraak van de lokale bevolking en worden aangereikte problemen opgelost, suggesties bekeken en alternatieven onderzocht. Dat leidt tot meer projecten, met een breder maatschappelijk draagvlak, die beter aansluiten op de lokale noden en gevoeligheden.

- We onderzoeken (samen met andere gemeenten of intercommunales) waar **afval dat niet meer hergebruikt kan worden, gerecycleerd en gevaloriseerd kan worden**. We brengen bedrijven, energieproducenten, intercommunales en milieuondernemers in de sociale economie (kringwinkels) samen om samenwerkingen te stimuleren
- Biomassa afkomstig uit GFT-ophalingen, landbouwoverschotten en landschapsonderhoud kan vergist worden voor energieopwekking en omgevormd tot hoogwaardig compost.
- Er kunnen samenwerkingsprojecten opgezet worden tussen landbouwbedrijven, zoals het Nederlandse “Energieboerderij”.
- Zie ook de hoofdstukken 'Afval' en (circulaire) 'Lokale economie'.
- We ontwikkelen **groene en collectieve warmte**, die vervoerd wordt via de nieuwe generatie warmtenetten. Deze hebben een lagere temperatuur, duurzame bronnen en opslag, zijn energie-efficiënt en geschikt voor zowel koppeling met en tussen bedrijven en individuele woningen
- 'Groene' warmte is ofwel actieve warmte opgewekt uit 100% **hernieuwbare energie** (zonnecollectoren, groene stroom uit hernieuwbare energie, biogas of biomassa, geothermie) of passieve warmte verkregen door energiebesparing.
- 'Collectieve' warmte wil zeggen gebruik maken van beschikbare **restwarmte**, investeren in warmtenetten en in de **gefaseerde vergroening** van die warmtenetten zodat ze uiteindelijk enkel draaien op groene warmte
- Omdat het bovenlokale kader voor warmte nog onduidelijk is en te weinig ambitie toont, moeten het **lokale bestuur** de komende jaren de **voortrekkersrol** nemen als lokale warmte-regisseur. De gemeente beschikt over de nodige kennis van de lokale omgeving. Bovendien komt de uitbouw van warmtenetten zo goed als altijd op het openbaar domein (b.v. onder het wegdek). De gemeente kunnen garanderen dat collectieve en groene warmte gebruikt wordt, met een stabiel financieel systeem voor inwoners.
Concreet betekent dat:
  - Op korte termijn (komende 20 jaar) warmtenetten uitbouwen die maximaal gebruik maken van de grote hoeveelheden restwarmte die beschikbaar zijn uit bijvoorbeeld industrie- en afvalverbrandingsovens. Maar die restwarmte zal (en moet) verminderen de komende jaren. Daarom worden nieuwe warmtenetten uitgebouwd met een lange-termijnvisie en dus waar mogelijk meteen aangesloten op groene warmte.
  - Op middel- en lange termijn zullen (bestaande) warmtenetten moeten vergroenen door vooral groene warmte te vervoeren.
  - Warmtenetten zijn enkel nuttig als ze deel zijn van een strategische en langetermijnvisie: het lokaal klimaatplan. Ze moeten onderdeel vormen van een strategie naar aardgasloze gemeenten.
  - We stellen een lokaal warmteplan op, dit op basis van energiedata, (mogelijke) warmtebronnen en typologieën van woningen. We ontwikkelen uit zo'n warmteplan een zoneringsplan dat de verschillende warmte-mogelijkheden in kaart brengt voor verschillende wijken, verkavelingen, etc. Op basis daarvan kunnen we aan de slag om de lokale regelgeving aan te passen en samenwerkingen op te zetten:
  - We organiseren de uitrol van warmtenetwerken via samenwerkingsovereenkomsten met partners, concessies, ...
  - We informeren burgers en bedrijven over de warmtestrategie, voordelen en participatiemogelijkheden.
  - We stimuleren via financiële waarborgen, aansluitpremies, haalbaarheidsstudies en subsidies de uitrol van warmte-infrastructuur.
  - We verplichten waar nodig, door voorwaarden te koppelen bij verkoop van gemeentegrond of via stedenbouwkundige verordeningen (bv. een aansluitplicht).

We vermijden dat onze gemeente actief bijdraagt aan een warmtenettenmonopolie zoals in Eeklo.

DEMOCRATIE EN PARTICIPATIE

Het lokale niveau, dé plaats voor democratische vernieuwing

De kracht van het lokale niveau is dat het het burgers nabije niveau bij uitstek is. Burgers voelen zich betrokken, willen meer inspraak, maar willen ook zelf dingen doen. Het lokale niveau is daarom het niveau bij uitstek om **te experimenteren met de vernieuwing van onze democratie**.

- Versterking van de lokale democratie is **een en-en verhaal**: het gaat zowel om het **verbeteren van de klassieke politieke organen als om het sterker betrekken van burgers en ruimte geven aan burgers**. Politiek en burgerparticipatie zijn bovendien geen twee gescheiden werelden. Hier liggen kansen voor een vernieuwde en versterkte rol voor gewone raadsleden, uit meerderheid en oppositie. Zij kunnen een cruciale rol spelen in de verbinden van representatieve en participatieve democratie.
- We bespelen **alle trappen van de participatieladder**: informeren, consulteren, samen beslissen, samen doen, versterken en ondersteunen van burgerinitiatieven.
- We investeren in het bereiken van **verschillende doelgroepen**: participatie mag niet beperkt blijven tot de hoger opgeleide blanke man van middelbare leeftijd.

Ruimte voor actieve burgers

De tijd van hoorzittingen, waar burgers louter geïnformeerd werden over een project dat al vrijwel in kannen en kruiken was, is voorbij. Burgers willen echt betrokken worden bij beleid, en dat van in het begin. We sommen hieronder mogelijkheden op om effectief (beleids)ruimte voor actieve burgers te creëren.

- Mensen **samen iets laten doen** is één van de krachtigste vormen van participatie. Via **wijkbudgetten** kunnen we als lokale overheid actief burgerinitiatieven ondersteunen. We voorzien waar nodig logistieke en/of personele ondersteuning door de gemeente, maar laten ook voldoende ruimte voor onafhankelijkheid. De gemeente Edegem startte een systeem van **wijkbudgetten** op voor initiatieven die een duidelijk positief effect hebben op de buurt. Vier mensen moeten idee uitwerken en dan nog 20 gezinnen overtuigen; er wordt getoetst of het idee realistisch is en er moet een open activiteit rond georganiseerd worden. De winnende projecten kunnen rekenen op maximaal 10.000 euro.
- Laat burgers zelf beslissen over een deel van het lokale budget, met een **burgerbegroting**.
- Het **beste voorbeeld** in ons land vind je terug in het district Antwerpen. Jaarlijks wordt 10% van het werkingsbudget in handen gelegd van de inwoners, goed voor 1,1 miljoen euro per jaar. Elk voorjaar beslissen de deelnemers welke thema's ze belangrijk vinden en hoeveel geld ze hieraan wilde geven. Vervolgens kunnen burgers projecten indienen om dit geld te besteden. Tijdens het burgerbegrotingfestival maken inwoners een definitieve keuze over welke van deze projecten worden uitgevoerd.
- De gemeente Anzegem legde 100 000 euro opzij voor openbare speelpleinen en speeltuigen. Om de inwoners inspraak te geven, besliste de gemeente een **budgetgame** te organiseren.
- Stad Gent steunt non-profit initiatieven met een groot maatschappelijk draagvlak bij de Gentenaars. De stad **biedt een crowdfunding platform** aan en stelt jaarlijks 55.000 euro ter beschikking voor de co-financiering van de geselecteerde projecten.
- **Right to Challenge (RtC)** of beter nog **'recht op initiatief'** kan een krachtige instrument zijn om bewoners letterlijk het heft in handen te laten nemen. Het is het recht van burgers om lokale voorzieningen en taken van de gemeente over te nemen of te coproduceren, wanneer zij denken dat het op deze wijze beter of anders kan. Cruciaal is dat de vraag vertrekt vanuit de bewoners, niet vanuit een bezuinigingslogica bij de overheid. De overheid geeft hierbij burgers de nodige ruimte, maar blijft wel waakzaam voor het algemeen belang en de kwaliteit. Modellen rond gemeenschappelijk beheer ('commons') uit Gent en Bologna kunnen inspiratie bieden.

- We kunnen werken met **burgerpanels**. Dat kan op projectbasis of meer structureel, b.v. door bij het begin van de legislatuur, jaarlijks of rond bepaalde thema's een groep burgers uit te loten voor overleg en aanbeveling aan raad en college. Om de link met het beleid te versterken, kunnen eventueel ook een aantal raadsleden van de verschillende fracties aan het panel worden toegevoegd. **Deliberatieve democratie**, waarbij burgers tot besluiten komen op basis van informatie, overleg en uitwisseling van argumenten, blijkt een krachtig instrument. Door de methodiek slagen de deelnemers er in het algemeen belang te laten doorwegen boven particuliere belangen.
- We kiezen voor een **diversiteit aan participatievormen**. Niet iedereen is even verbaal. Door te werken met foto's, tekeningen, collages, wandelingen, maquettes, computermodellen,... bereiken we mensen die je met een klassieke vergadering niet bereikt.
- **We durven bestaande adviesraden herdenken**. Onafhankelijke adviesorganen waar burgers en middenveldorganisaties op structurele basis samenkomen blijven zeker zinvol. Voorwaarde is wel dat dergelijke adviesorganen geen verplicht nummertje zijn waar leden vooral gemotiveerd worden door een aan lidmaatschap gekoppelde subsidie. Een bestuur dat adviesraden ernstig neemt, stelt tijdig de juiste informatie ter beschikking, vraagt actief om advies, maakt ruimte voor suggesties die vanuit de raad zelf komen en geeft een gemotiveerd antwoord op alle adviezen. We geven ook ruimte aan inspraak die de klassieke opdeling in beleidsdomeinen overschrijdt.
- **We nemen openbaar onderzoek ernstig**. We verspreiden actief alle nodige informatie en bezorgen iedereen die een bezwaarschrift indient ook een gemotiveerd antwoord.

De gemeenteraad, hart van de lokale (representatieve) democratie

Tegen de tendens van uitholling van de gemeenteraad in wil Groen Willebroek van de raad weer het echte hart van de lokale (representatieve) democratie maken.

- De discussie over **belangrijke beleidsbeslissingen** hoort **publiek** te gebeuren, op de gemeenteraad, niet achter gesloten deuren van autonome gemeentebedrijven of intercommunales. We garanderen een goede doorstroming en volwaardige discussie over het beleid dat in intercommunales en eventuele verzelfstandigde agentschappen gevoerd wordt, door hiervoor de nodige tijd te voorzien in de commissie en op de gemeenteraad. Hiervoor is het noodzakelijk dat **vertegenwoordigers van de gemeente** in die organen het juiste profiel hebben (voldoende **deskundigheid** in de materie, eventueel verder te ontwikkelen via vorming) en hun **taak ernstig nemen**, zodat zij op vragen kunnen antwoorden en in debat kunnen gaan.
- We maken verslagen van de gemeenteraad op een vlot toegankelijke manier beschikbaar via de website (audio/video, vlot doorzoekbaar en beschikbaar per apart punt, schriftelijke verslagen met oog voor leesbaarheid). We maken ook de besluiten van het college via de website beschikbaar (uiteraard met uitzondering van vertrouwelijke informatie, zoals persoonlijke aangelegenheden).
- We maken ook de **gemeenteraad** zelf zo **aantrekkelijk** mogelijk **voor het publiek** (heldere informatie over de punten op de agenda, publieksvriendelijke aanvangsuren en agendaopbouw,...).
- We blijven kiezen voor een **volwaardige voorzitter van de gemeenteraad**. Een niet-uitvoerend mandataris (dus niet de burgemeester of schepen) de raad laten voorzitten, versterkt de dynamiek van de raad.
- **Goed werkende commissies** geven meer ruimte om voorstellen grondig voor te bereiden, nog bij te sturen of dieper op dossiers in te gaan. We verdelen het voorzitterschap van de verschillende commissies over meerderheid en oppositie. "Open commissies" waar we experts, betrokken burgers of middenveldorganisaties uitnodigen, kunnen het debat verder verrijken.
- **We investeren in sterke raadsleden**, bijvoorbeeld door actief vorming te stimuleren (aanbod verspreiden bij raadsleden, terugbetaling vormingskosten door de gemeente,...).
- In Vlaanderen biedt de regelgeving een aantal mogelijkheden om **burgers inspraak te verlenen op de gemeenteraad** (bijvoorbeeld agenderen van voorstellen door burgers, indienen van verzoekschriften, vragenkwartiertje,...). We zorgen voor een laagdrempelige regeling en

beschouwen deze instrumenten niet als een verplicht nummertje, maar als een gelegenheid om de dialoog met burgers aan te gaan.

- We maken werk van een **heldere deontologische** code voor lokale mandatarissen, met het oog op maximale transparantie en het tegengaan van belangenconflicten.

Het gemeentehuis, een glazen huis

- We investeren in actieve en passieve **openbaarheid van bestuur**. Dit houdt onder andere in: vlot antwoorden op vragen van burgers voor inzage in bestuursdocumenten, actief en overzichtelijk aanbieden van informatie en documenten via de gemeentelijke website, maar vooral duidelijke informatie geven over welke informatie waar beschikbaar is. Zo keren we de logica om: burgers moeten geen moeizame zoektocht ondernemen naar het juiste document, maar het bestuur leidt burgers actief naar relevante informatie.
- We beschouwen **klachtenbehandeling als een kans**. We zorgen dus niet enkel voor een goed antwoord en opvolging, maar trekken uit klachten ook de juiste lessen om de gemeentelijke dienstverlening te verbeteren.
- De **ambtenaar als civil servant**: een modern personeelsbeleid geeft ruimte aan sterke, creatieve, gemotiveerde, onafhankelijke ambtenaren. Die staan ten dienste van de hele gemeente, niet enkel van de meerderheid in gemeenteraad en college. Dat betekent dat ambtenaren voldoende ruimte moeten krijgen als ze ingeschakeld worden bij ondersteuning van burgerinitiatieven.
- We zorgen voor **gebruikersvriendelijke openingsuren**, waarbij het gemeentehuis niet uitsluitend op werkdagen van 9 tot 5 open is. De publieksdiensten worden dan ook één avond per opegehouden.

E-inclusie brengt dienstverlening dichtbij

Digitalisering biedt kansen, maar er zijn ook valkuilen. De zwaksten in de samenleving zijn het meest kwetsbaar voor de digitale kloof. Dit heeft zowel te maken met vaardigheden, motivatie als vertrouwen. Lokaal e-inclusiebeleid houdt best met al deze factoren rekening. Daarom zetten we in op slimme en inclusieve digitaliseringsprocessen. Doel is iedereen maximaal digitaal te emanciperen. Dat kan voor Groen Willebroek als volgt:

- Neem e-inclusie op in de **strategische doelstellingen** van je beleid, zoals in Gent met **Digitaal.Talent@Gent**. De uitvoering kan maar slagen als je iemand vrijstelt om e-inclusie in al je diensten te laten doorsijpelen. Dit kan via samenwerking met andere gemeenten.
- **We werken over beleidsdomeinen heen**. E-inclusie is uiteraard verbonden met innovatie en economie. Maar evengoed met werk, armoede, onderwijs, welzijn en gelijke kansen. Digitale uitsluiting hangt samen met sociale uitsluiting.
- **We werken samen met partners**. Betrek middenveldorganisaties die inzetten op e-inclusie, zoals Link in de Kabel in Leuven. We ondersteunen hen in pilootprojecten die inspelen op de snelle evolutie van digitale media. We geven hen verantwoordelijkheden op basis van samenwerkingsovereenkomsten met duidelijk omliggende doelstellingen.
- We richten **goed bereikbare, laagdrempelige publieke computerruimten** in. Dat gebeurt best in de eerste plaats in kansarme wijken. We leggen kwaliteitscriteria op, zoals ruime openingsuren, kwaliteitsvol materiaal, aandacht voor privacy en veiligheid, gratis toegang, gericht op alle burgers. **Digidak** is een goed voorbeeld, ontstaan als pilootproject in Turnhout en nu verspreid over Limburg en Antwerpen.
- We voorzien op die publieke punten **begeleiding en vormingen op maat**. We zorgen op plaatsen waar geen begeleiding aanwezig is voor toeleiding naar interne of externe partners. **Antwerpen.be-centrum** is deel van de ICT-partner van Antwerpen en zorgt voor opleiding aan vrijwilligers die in de webpunten van de stad begeleiding voorzien.
- We zoeken naar manieren om **thuis toegang goedkoper (of gratis) te maken**. Open en gratis draadloze netwerken zijn vaak in de eerste plaats gericht op de lokale handel (nl. in het economisch centrum en de winkelstraten). Groen wil de focus verleggen naar de mensen. In de

eerste plaats op plaatsen waar (digitale) uitsluiting het grootst is. Toegang tot internet is meer dan 'leuk om te hebben', het is een hefboom voor inclusie.

- We investeren in **e-government én niet-digitale dienstverlening**. E-government verhoogt de gebruiksvriendelijkheid voor heel wat burgers, maar werpt drempels op voor anderen. De tijd die de administratie wint dankzij e-government kan onder andere ingezet worden voor meer decentrale dienstverlening.

Vlaamse hervormingen Binnenlands Bestuur (fusies, intercommunales, decreet lokaal bestuur)

Op Vlaams niveau beweegt er op dit moment heel wat rond de organisatie van de lokale besturen. Als lokaal bestuur heb je vaak maar beperkt of geen impact op die hervormingen. Ze bepalen wel het kader waarin je werkt.

- Begin 2017 barstte de discussie over de **intercommunales** volop los. Lokaal kunnen we zoveel mogelijk transparantie nastreven (zie boven), maar is het meestal moeilijk om zwaar te wegen op de echt structurele hervormingen. Fundamentele keuzes worden vooral op bovenlokaal niveau gemaakt. Wij baseren ons op de Groen-standpunten uit **het Plan voor een eerlijke lokale politiek**.
- Het decreet lokaal bestuur brengt het gemeentedecreet, het OCMW-decreet en het decreet intergemeentelijke samenwerking samen tot één geheel. Opvallend element is de integratie van OCMW in gemeente. Het decreet zal dus heel wat invloed hebben op de organisatie van de Vlaamse lokale besturen. Tegelijk behouden lokale besturen de mogelijkheid om bijvoorbeeld op het vlak van inspraak en participatie een stuk verder te gaan dan de minimumeisen die het decreet oplegt. We nemen vanzelfsprekend de uitdaging op hiermee aan de slag te gaan en zeker verder te gaan dan die minimumvereisten.

FINANCIËN EN FISCALITEIT

Geld is een middel om maatschappelijke doelen te realiseren

Het financieel beleid en de bijhorende fiscaliteit vormen geen doel op zich. **Ze zijn een middel om de gemeentelijke werking mogelijk te maken: lokale maatschappelijke noden en de politieke doelen moeten op een redelijke termijn gerealiseerd kunnen worden.** Een nauwgezet financieel beheer is belangrijk, niet om de vinger op de knip te houden, maar om de beschikbare middelen zo goed mogelijk in te zetten. Pleidooien voor efficiënt bestuur onderschrijven we. Doelstellingen zoals schuldafbouw of belastingverlaging met de bedoeling de rol van de (lokale) overheid terug te schroeven, delen we niet. In Willebroek, Blaasveld, Heindonk, Klein-Willebroek en Tisselt, overal wordt nog verkaveld en bijgebouwd, maar de voorzieningen op het vlak van onderwijs, jeugd, cultuur en sport en andere voorzieningen volgen niet.

De gemeentelijke financiën vergelijken is geen eenvoudige oefening. Vlaamse of regionale gemiddelden zijn vaak misleidend. De zogenaamde Belfius-clusters maken vergelijkingen tussen gelijkaardige gemeenten mogelijk, met de nodige nuance. Wie specifieke doelen realiseert en voorop loopt zal zich eerder onderscheiden van het gemiddelde dan wie volgzaam en behoudend is. De financiële parameters (heffingsvoeten, schuldgraad, autofinancieringsmarge) geven slechts een gedeeltelijk beeld van de gemeentelijke waarde. **Groen kijkt verder dan de begrotingscijfers.** We kijken ook naar de waarde van de eigendommen van de gemeente, de kwaliteit van de bestaande infrastructuur, de netto actuele waarde van investeringen die zichzelf terugverdienen zoals in energie-efficiëntie, culturele activiteiten die mensen verbinden of een performant OCMW dat successen boekt in het herlanceren van mensen,...

Een helder financieel beleid is noodzakelijk voor een vlotte gemeentelijke werking. De financiële dienst hoort de middelen van het lokale bestuur correct te beheren, maar ook al het mogelijke te doen zodat iedereen weet hoe de middelen werden besteed en welke nog beschikbaar zijn. Het gemeentebestuur zorgt dat de financiële dienst over voldoende personeel beschikt om deze rol goed te vervullen.

Transparantie en controle

De financiële rapportage moet **begrijpelijk** zijn voor iedereen die het aanbelangt.

- Elke inwoner mag weten waarvoor zijn of haar gemeente de belastinggelden inzet. We zoeken naar medezeggenschap over de budgetbesteding door middel van **burgerbegroting** en **wijkbudgetten**.
- **Elke raadslid krijgt een heldere kijk** op de inzet van de middelen, de inkomsten en de uitgaven, het beheer van reserves en schulden, de correcte toepassing van de regelgeving, het risicobeheer. Naast rapportering over heden en verleden, krijgen raadsleden ook een inschatting van toekomstige geldstromen die het lokaal bestuur aanbelangen. Duidelijke weergave van budgettaire verschuivingen vereenvoudigen het werk van raadsleden en vergroten de transparantie.
- Het **schepencollege** als dagelijks bestuur ontvangt op permanente basis een overzicht van kasposities, vastgelegde uitgaven en beschikbare saldi, opgedeeld volgens haar interessegebieden, hetzij geconsolideerd, per juridische entiteit, per budgethouder, per budgetonderdeel of per project.
- De **diensthouders, budgethouders of projectverantwoordelijken** hebben een accuraat zicht op hun budgetonderdeel en weten nauwkeurig wat hun budgetruimte is.

De financiële rapportering moet bevattelijk zijn voor een raadslid zonder dat die specifieke financiële bagage heeft of een opleiding balanslezen hoeft te volgen. De verplichte documenten uit de beheers- en beleidscyclus voldoen hier niet aan. Elke gemeente moet in overleg met haar

financieel beheerder op zoek naar een **begrijpelijke financiële rapportering**. (hierbij enkele voorbeelden).

De financiële **controle** is de bevoegdheid van de financieel beheerder. Het is voor elk raadslid duidelijk welke controlemethodes worden toegepast en minstens één maal per jaar wordt hierover gerapporteerd aan de raad. Daartegenover staat voldoende personeel om de vragen naar transparantie en rapportering te kunnen beantwoorden.

Inkomsten uit rechtvaardige belastingen

De inkomsten van de gemeente zijn divers. Grote delen worden doorgestort vanuit hogere overheden, soms in de vorm van een dotatie (gemeentefonds), soms in de vorm van een heffing waarvoor de gemeente de heffingsvoet bepaalt. Andere zijn eigen gemeentelijke belastingen of retributies. Die belastingen moeten **rechtvaardig, billijk, democratisch, efficiënt en stimulerend** zijn. Politiek opbod en populistische voorstellen wil Groen vermijden. Voor vele lokale belastingen bestaan er voorbeeldreglementen.

Wie de lokale belastingen wil beoordelen, aanvullen of corrigeren, doet dit best in overleg met de financieel beheerder. We geven enkele aanbevelingen.

- De **aanvullende personenbelasting (APB)** belast mensen die gedomicilieerd zijn in de gemeente op hun belastbaar inkomen. APB heeft het voordeel dat ze oploopt voor wie meer verdient. De gemeente bepaalt zelf het aanslagpercentage; de federale overheid zorgt voor de inning. Groen is geen voorstander om de belastingen op arbeid verder te verhogen. Gemeenten moeten wel alert zijn voor federale wijzigingen in de personenbelasting. Zij kunnen de gemeentelijk inkomsten uit de APB beïnvloeden.
- De **opcentiemen onroerende voorheffing (OOV)** belasten het onroerend vermogen (gronden en gebouwen) binnen het gemeentelijk grondgebied. Ze gelden dus ook voor bedrijven en eigenaars die buiten de gemeente wonen. De OOV zijn een **vermogensbelasting**, wat Groen verkiest boven extra belastingen op arbeid. Nadeel van de OOV is dat de belastbare basis, het kadastraal inkomen (KI), verouderd is en niet altijd strookt met de reële vastgoedwaarde. Bovendien belasten de OOV ook enkel het onroerende deel van het vermogen. Omdat het onroerende aandeel binnen het totale vermogen sterk varieert van gezin tot gezin, belasten de OOV slechts benaderend naar draagkracht.
- Groen wil belastingen afschaffen die door zware administratieve procedures meer kosten dan ze opleveren. Ook belastingen die moeilijk controleerbaar en dus makkelijk afwendbaar zijn, schaffen we af.
- We willen ook belastingen afschaffen die een **duurzaam beleid** bemoeilijken zoals bijvoorbeeld de belasting op ontbrekende parkeerplaatsen (ook wie geen auto heeft en bijgevolg geen garage bouwt, wordt belast).
- Groen wil ook **geen belastingen die specifieke groepen viseren**. Dat gebeurt vandaag nog te vaak, bijvoorbeeld via een belasting op nachtwinkels of op kermiskramen.
- Belastingen die niet sturend zijn, maar enkel dienen om de gemeentelijk werking te financieren, willen we afstemmen op de financiële draagkracht van de inwoners. Zo'n belastingen moeten voldoende rekening houden met **kwetsbare groepen** en mensen met beperkte financiële draagkracht of een wezenlijk armoederisico. Forfaitaire algemene belastingen willen we afschaffen omdat ze voor armen een reële last betekenen en voor rijken slechts een habbekrats.
- **Sturende belastingen** en retributies passen we niet aan naar draagkracht omdat ze anders hun sturend effect zouden missen. Voer wel een **flankerend beleid** naar **maatschappelijk kwetsbare groepen** om die mensen beter te ondersteunen (zoals bijvoorbeeld het geven van een gratis rol huisvuilzakken, het geven van algemene financiële steun en gratis advies, ...)
- Groen vindt het logisch dat wie de samenleving of het leefmilieu belast, op haar beurt door de samenleving wordt belast. Bijvoorbeeld via een belasting op het verspreiden van reclaimedrukwerk (papierverbruik), een belasting op lichtreclames (lichtvervuiling), een belastingen op private zwembaden (waterverbruik), een sturende belasting op leegstand en verkrotting alsook belastingen op onbebouwde kavels en tweede verblijven (ruimtebeslag), een

pylonenbelasting (landschapsvervuiling) en een belasting op drijfkracht (energieverbruik en lawaai).

Retributies zijn vergoedingen die de gemeente aanrekenen voor geleverde diensten. Diensten die een inwoner niet kan vermijden, of sterker nog die de overheid hem/haar oplegt, kunnen volgens Groen niet onderhevig zijn aan een retributie. Bijvoorbeeld een **retributie op het afleveren van een identiteitskaart of een lokaal registratierecht voor erkende vluchtelingen, willen we niet.**

De belastingen en retributies die positief gedrag stimuleren of negatief gedrag ontmoedigen, mogen geen sluisaanvulling worden van de algemene middelen. Een parkeerretibutie is een onderdeel van het gemeentelijk mobiliteitsbeleid en mag geen winstgevend logica volgen. Een retributie op afval heeft - naast kostendekking - afvalreductie tot doel. Ze dient dus niet voor het aanvullen van de gemeentekas. De distributiekosten op de elektriciteitsfactuur moeten afgedekt worden, maar kunnen geen sluipende belasting ten voordele van de gemeente blijven. Middelen die toch op deze wijze worden geïnd wil Groen inzetten om positief gedrag te belonen met bijvoorbeeld premies voor energiebesparende maatregelen en CO₂-reductie of het derde betaler systeem op het openbaar vervoer.

- De gemeente Hemiksem introduceerde de gemeentelijke administratieve beloning, kortweg **GABY**. De beloning bestaat uit een Hemiksem-bon ter waarde van 25 euro en is elke maand weggelegd voor een inwoner die op een positieve manier bijdraagt tot een beter leefmilieu. Zo kan je de prijs bijvoorbeeld winnen omdat je zwerfvuil opruimt, sneeuw ruimt, op straat onkruid wiedt of je huisvuil gaat sorteren op het containerpark.

Twee methoden om de aanvullende personenbelasting te ontwijken kunnen door de gemeente ontmoedigd of gecompenseerd worden.

- Wie meerdere woningen bezit, kan zich domiciliëren in de gemeente met het voordeligste belastingtarief. Vaak is dit een kustgemeente omdat deze lage personenbelastingen heffen (Knokke, Koksijde en De Panne 0%) en een heffing op tweede verblijven. Wie de zaak omdraait door deze kustgemeente als domicilieadres te kiezen en de gezinswoning als tweede verblijf, betaalt geen APB meer en vaak ook geen belasting op het tweede verblijf. Het is dan ook aangewezen voor gemeenten in het binnenland om een **belasting op tweede verblijven** in te voeren.
- Personen met een hoog inkomen richten vaak een **managementvennootschap** op om hun inkomsten te ontvangen. Deze vennootschap betaalt allerlei kosten en keert slechts een beperkt belastbaar loon uit. In het reglement voor de algemene bedrijfsbelastingen zitten deze managementvennootschappen vevat, wat de negatieve effecten van het toenemende aantal dergelijke vennootschappen op de inkomsten van de gemeente deels compenseert.

Middelen voor kansengroepen

Met de integratie van de toegewezen middelen voor jeugd, cultuur, sport, enzovoort in de algemene middelen, zou deze sectorfinanciering stoemelings kunnen verminderen. Door de inkanteling van het OCMW in de gemeente zou dat ook met de welzijnsbudgetten kunnen gebeuren. Groen wil dat de gemeenteraad haar prioritaire deelbudgetten bepaalt en nadien de budgettering en benutting van de middelen opvolgt. Dat is perfect mogelijk binnen de methodiek van de beheers- en beleidscyclus (BBC).

Duurzame investeringen en eerlijke handel

Groen wenst een correcte overheid met een uitgavenbeleid volgens de regels van de kunst met een periodieke markttoetsing van langlopende contracten; een zorgvuldige afweging tussen

aankoop of huur, vormen van samenaankoop; het delen van zwaar materiaal met buurgemeenten,...

In aankoopbestekken wensen we rekening te houden met de kost over de **totale levensduur** en niet enkel de aankoopkost. Op die manier wordt het voordeel van duurzamere alternatieven beter zichtbaar. Groen wil dat kleinere, lokale bedrijven gemakkelijker een offerte kunnen plaatsen. De marktbevraging is voor Groen niet enkel een instrument voor het bekomen van de laagste prijs, maar ook het werven van de gepaste kwaliteiten, het behalen van criteria inzake duurzaamheid en eerlijke handel en het realiseren van een **circulaire en korte keten economie** (zie ook het hoofdstuk 'Lokale economie', paragraaf deel- en circulaire economie). Het opmaken en beheren van aankoopprocedures, contracten en andere verbintenissen vraagt dan ook de nodige aandacht en deskundigheid en dus het juiste gekwalificeerde personeel.

Ethisch beleggen structureel invoeren

Groen wil het vermogen van het lokale bestuur beheren als goede huisvader met een hoog **ethisch besef**. Het is niet de rol van een lokale overheid om te beleggen. Desondanks moet een stad of gemeente soms geldmiddelen plaatsen, meestal korte termijn overschotten en pensioenreserves. Als ze dit doet, dan kiest ze steeds voor veilige, ethische en duurzame vormen van sparen en beleggen.

De tijd van het buikgevoel of het gemakshalve verderzetten van de bestaande gewoonten is voorbij. De gemeente ontwikkelt een actief beleid van **maatschappelijk verantwoord middelenbeheer**, waarvan een ethisch financieel beleid deel uitmaakt. Ook de keuzes van banken, makelaars of andere tussenpersonen verdienen aandacht.

De gemeente laat niet na om dit normenkader ook op te leggen aan haar intercommunales, neven- of dochterorganisaties, leveranciers, subsidiebegunstigden, enzovoort.

De gemeente informeert haar inwoners, verenigingen en bedrijven over haar maatschappelijk verantwoord middelenbeheer en stelt daardoor een inspirerend voorbeeld.

Eenvoud siert

Groen kant zich **tegen ingewikkelde structuren of constructies**. Als ze te complex zijn voor de eigen administratie of voor de gemeenteraadsleden die ze moeten kunnen controleren, dan passen dergelijke constructies niet in het gemeentelijke huishouden. Zo bestaan er autonome gemeentebedrijven waarmee lokale besturen BTW kunnen uitsparen, of intercommunales die enkel geld beleggen. In het verleden werden rioleringen verkocht aan Amerikaanse investeerders en poogde een Chinees staatsbedrijf zich te mengen in de lokale energiesector. Vaak is dit vooral lucratief voor advocatenbureaus en fiscalisten die de gemeenten adviseren.

Het statuut van gemengd BTW-plichtige is dan weer wel de moeite waard om te onderzoeken. Elke activiteit van het bestuur dat ook op de private markt bestaat, kan ze onder het stelsel van BTW-plichtige brengen en de BTW-af trek genieten.